## Epistola celui întru sfinţi avvă Maxim către Anastasie Monahul[1] (19 aprilie 658)

Ieri, pe 18 ale lunii, care a fost sfânta înjumătăţire a Cincizecimii [18 aprilie 658], patriarhul [Petru] mi-a declarat zicând:

- De care Biserică ţii? De a Bizanţului[2]? A Romei? A Antiohiei? A Alexandriei? A Ierusalimului? Iată că toate s-au unit acum împreună cu eparhiile supuse lor. Deci, dacă ţii de Biserica universală, uneşte-te şi tu, ca nu cumva tăind tu acum o cale nouă străină vieţii, să păţeşti ceea ce nu te aştepţi!

Cărora le-am spus:

- Fericind pe Petru pentru cele ce le-a mărturisit frumos despre El [Mt 16,17], Cel ce este Dumnezeul a toate a arătat că *Biserică universală [catolică] este mărturisirea dreaptă şi mântuitoare a credinţei în El*[3]. Însă vreau să aflu mărturisirea pe baza căreia s-a făcut unirea tuturor Bisericilor şi, dacă e bine făcută, nu mă voi înstrăina de ea.

Şi ei au zis:

- Măcar că nu avem poruncă privitoare la aceasta, o vom spune ca să fii cu totul lipsit de orice pretext. Spunem două lucrări din cauza diferenţei lor şi o singură lucrare din cauza unirii lor[4].
- Ziceţi că cele două s-au făcut una din cauza unirii, sau că e alta pe lângă acestea?
- Nu, au zis, ci cele două sunt una din cauza unirii.
- Ne îndepărtăm de realităţi, a zis el, plăsmuindu-ne o credinţă lipsită de substanţă şi un Dumnezeu inexistent. Căci dacă le confundăm pe cele două din cauza unirii lor şi iarăşi le împărţim în două din cauza diferenţei lor, atunci nu va exista nici o unitate, nici o dualitate de lucrări, deoarece atunci ele se suprimă unele pe altele pururea şi fac inactiv şi cu totul inexistent pe Cel cărora îi sunt inerente prin natură. Fiindcă ceea ce nu are nici o mişcare nesuprimabilă din natură şi nu este

---

[1] *Epistula Maxim ad Anastasium monachum (CPG* 7701 şi *BHG* 1232). Traducere după textul grec critic din *CChSG* 39, p. 160-164, cf. şi *PG* 90,132A-133A; *PL* 129, 621-624. Sunt ultimele rânduri pe care le avem de la Sfântul Maxim, care dobândesc astfel valoare de veritabil „testament" spiritual. „În iunie 657 moare papa Eugeniu I. Noul ales, Vitalian I, trimite legaţi la Constantinopol pentru a obţine acordul imperial pentru sfinţirea sa. Acest gest conciliant este apreciat la curte întrucât devansează dorinţele împăratului ameninţat de peste tot de arabi. El confirmă alegerea papei şi-i trimite daruri bogate (un Evangheliar scris cu litere de aur) şi o scrisoare în care evită orice formulă aflată în litigiu. După sfinţirea sa, Vitalian I îi trimite patriarhului Petru al Constantinopolului o scrisoare, «synodika», în care fără a ieşi din ortodoxia diotelită definită la Lateran în 649, evită să reia explicit condamnarea Typos-ului. Graţie acestor duble tăceri echivoce, schisma este suprimată, iar numele papilor, iradiate începând cu Honoriu, figurează din nou în dipticele Constantinopolului. De acum nimic nu-i mai poate împiedica în voinţa lor de a-i nimici pe Sfântul Maxim şi tovarăşii lui care sunt un reproş viu pentru erezia bizantină şi pentru diplomatica reticenţă mentală a Romei. Dacă e un papă pe care ar trebui să-1 blameze Sinodul VI Ecumenic în 681, acesta nu e nefericitul Honoriu I, înşelat de Serghie într-o chestiune pe care o ignora, ci laşul Vitalian I care a trimis în deplină cunoştinţă de cauză o «synodika» de comuniune patriarhului Petru care, fără a fi formal eretic (pentru că *Typos-ul* impunea doar tăcerea asupra dogmei voinţelor), nu scosese din diptice numele predecesorilor lui monoteliţi, mulţumindu-se să adauge în urma papei Honoriu numele lui Vitalian, şi care-i ţinea întemniţaţi pe Sfântul Maxim şi pe tovarăşii lui. Această slăbiciune a Romei îl incită să-1 convoace pe Sfântul Maxim pentru a-i smulge o adeziune la credinţa monotelită pe care o prezintă ca fiind cea a pentarhiei patriarhale a Bisericii universale" (GARRIGUES, „Le Martyre", p. 443-444).

[2] De remarcat faptul că în fruntea listei pentarhiei patriarhatelor Petru (654-666) pune nu Roma, ci Constantinopolul.

[3] Biserica se identifică în esenţa ei ultimă cu dreapta mărturisire a credinţei în Persoana divino-umană a lui Hristos după modelul mărturisirii Apostolului Petru (Mt 16,18). „Nu mai rămâne din Biserică — comentează A. Riou — decât o definiţie incandescentă, temelia ei este propria ei deconstrucţie pascală în martiriu" (*Le Monde et l'Eglise...,* p. 172). Încrederea reală manifestată de Sfântul Maxim în Biserica Romei se referă astfel în mod limpede nu la o harismă specială legată de scaunul sau episcopul ei, cât la Adevărul mărturisirii dreptei credinţe în Persoana divino-umană a lui Hristos care susţine interior întreaga Biserică universală şi nu poate fi privilegiul nici unei Biserici locale. Cf. studiul exhaustiv „La question de la primaute romaine" al lui J.-CL. LARCHET, *Maxime le Confesseur, mediateur entre l'Orient et l'Occident,* Cerf, Paris, 1998, p. 125-201, care oferă răspunsul ortodox interpretării apologetice a dominicanului J.-M. GARRIGUES, „Le sens de la primaute romaine chez S. Maxime le Confesseur", *Istina* 21 (1976), p. 6-24.

[4] Această expresie arată că hristologia Constantinopolului rămânea pe o poziţie cripto-severiană exprimată în „synodika" patriarhului Petru: două voinţe naturale devenite prin unire o unică voinţă ipostatică. Denunţată de Sfântul Maxim şi de ucenicii lui (cf. mai jos Epistola lui Anastasie către monahii din Cagliari [Sardinia] păstrată doar în latină), această hristologie ambiguă este acum acceptată tacit de Vitalian I care intră în comuniune cu Constantinopolul heterodox sacrificându-i pe mărturisitorii Ortodoxiei, pe Sfinţii Maxim şi cei doi Anastasie, Monahul şi Apocrisiarul, aşa cum făcuse mai înainte şi Eugeniu I cu papa Martin I.

schimbată şi modificată de nici o schimbare, este după Părinţi lipsit de orice fiinţă, neavând o lucrare care să-1 caracterizeze în mod fiinţial. Faceţi deci ceea ce vi se pare potrivit, ca unii ce aveţi puterea.

- Ascultă deci, au zis, stăpânul [împăratul] şi patriarhul au hotărât ca, dacă nu te supui, să fii anatemizat printr-un „precept" [*praikeptos*] al papei Romei şi să suporţi moartea hotărâtă de aceştia.
- Ceea ce a fost hotărât înainte de veci de Dumnezeu să primească acum în mine un sfârşit care să-i aducă Lui slava cunoscută de El mai înainte de veci, am răspuns eu auzind aceasta[5].

Ţi-am făcut cunoscute cele declarate ca să le ştii şi să faci adaos de rugăciune şi cerere lui Dumnezeu, cu rugămintea de a face cunoscute acestea domnului nostru divin [papei] şi sfinţilor noştri Părinţi de acolo [de la Roma] cei împreună cu el, în interesul acestei cauze.

*Post-scriptum:*

Anastasie mi-a poruncit să transcriu şi să fac cunoscute vouă, preasfinţiţilor, acestea pentru ca aflând de acestea să înălţaţi toţi o rugăciune comună Domnului pentru Mama noastră comună, adică pentru Biserica universală, şi pentru noi, nevrednicii voştri slujitori, spre a întări pe toţi, inclusiv şi pe noi, care perseverăm în această credinţă ortodoxă care a fost proclamată în mod evlavios în ea de către Sfinţii Părinţi. Căci este mare teamă în întreaga lume, dat fiind că această credinţă este persecutată de toţi deopotrivă, dacă nu ne va sta în ajutor prin harul Său după obicei Cel ce vine pururea în ajutor lăsând cel puţin în Roma cea veche o sământă de evlavie şi confirmându-ne astfel făgăduinţa Sa nemincinoasă faţă de corifeul Apostolilor [Mt 16,18][6].

Sursa: Ioan I. Ică jr., ”Sfântul Maxim Mărturisitorul și tovarășii săi întru martiriu”, ed. Deisis, Sibiu, 2004, pp. 169-173

---

[5] „Sfântul Maxim se găseşte singur, abandonat şi de Roma, renegat de Biserica instituţională. În această supremă părăsire, în fidelitate supremă faţă de credinţa ortodoxă, el devine, în singurătatea lui Hristos de pe Cruce, Biserica întreagă a cărei pătimire îi mântuie pe cei păcătoşi. Acceptă «capătul» hotărât pentru El în Sfatul cel mai înainte de veci al Dumnezeului Celui viu, scop eshatologic prevăzut dinainte de veacuri de Dumnezeu sub figura Mielului înjunghiat (*1 Ptr* 1,20, text comentat în *Răspunsuri către Talasie* 60). Împlineşte astfel în moartea sa purificarea eshatologică a timpului său pentru a permite învierea lui la Sinodul VI Ecumenic" (A. Riou, *op. cit.,* p. 199).

[6] ”Această scrisoare e ultimul apel către Roma al mărturisieшrilor care, asumându-şi personal până la martiriu datoria lor intransmisibilă de a mărturisi credinţa, nu se îndoiesc de darul lui Dumnezeu către Petru prin care scaunul Romei va continua să confirme Biserica universală în credinţa ortodoxă. Strigătul de credinţă lansat spre Biserica Romei are ceva sfâşietor. Fără a trăda credinţa mărturisită şi Sinodul Lateran din 649, pe care Sfântul papă Agaton o va relua cu semeţie în 680 în Tomos-ul său dogmatic adresat Sinodului VI Ecumenic (unde a fost aclamat ca odinioară la Chalcedon Tomos-ul papei Leon I cu formula: «Petru a vorbit prin Agaton!»), Roma se dezinteresează de soarta personală a Sfântului Maxim, a ucenicului acestuia şi a fostului ei apocrisiar (ultimul întemniţat de peste 15 ani), cum se resemnase şi cu soarta tragică a propriului ei păstor, sfântul papă Martin I, căruia i-a ales un succesor înaintea morţii lui şi împotriva voinţei exprese a celui ce era încă episcopul ei. De-a lungul drumului care-1 duce de la mărturisire la martiriu, Sfântul Maxim încarnează în conduita sa faţă de Roma adagiul ecleziologic: *mereu cu Roma, niciodată contra Romei, uneori fără Roma.* Numeroşi au fost cei care, după el, aveau să facă aceeaşi experienţă" (GARRIGUES, *op. cit.,* p. 445-446).
Valabilă pentru primul mileniu creştin, situaţia avea să se schimbe încă începând cu secolul IX, şi mai ales din secolul XI, când papalitatea romană, confiscată de franco-germani, avea să alunece tot mai evident pe o pantă dogmatică şi eclezială tot mai străină de Adevărul Tradiţiei patristice înlocuit cu dezvoltările augustinismului şi, ulterior, scolasticii. În faţa acestor evoluţii ale Romei ce vor conduce la Marea Schismă din 1054, Biserica Ortodoxă va prefera de dragul Adevărului *opoziţia faţă de Roma; deci chiar şi contra Romei când este vorba de Adevăr* — poziţie asumată deja profetic de Sfântul Maxim în acest veritabil „testament spiritual".